

TOT EL MÓN

***Els viatgers de
la Gran Anaconda***

17 entrevistes més

.....

Toni Arbonès

TOT EL MÓN

***Els viatgers de
la Gran Anaconda***

17 entrevistes més

.....

Toni Arbonès

Tushita edicions

Els viatgers de la Gran Anaconda

17 entrevistes més

Toni Arbonès

Primera edició: Gener de 2024

© del text i transcripció de les entrevistes: Toni Arbonès

© del pròleg: Toni Arbonès

Revisió i correcció: Núria Solano (excepte l'entrevista de la Jenn Baljko i el Lluís L. Bayona que ha anat a càrrec de Maria Arboç Terrades)

© 2024 Tushita edicions
www.tushitaedicions.com
info@tushitaedicions.com

Disseny de la col·lecció i tractament de les cobertes: Marc Ancochea
Maquetació: Sir Gawain & Co

Imprès a: Romanyà Valls
ISBN-13: 978-84-126988-7-9
Dipòsit legal: B 1913-2024
Thema: WTL, 1A, BGA, 2ADC
IBIC: WTL, 2ADC, BGA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu tractament informàtic, ni la seva transmissió a través de qualsevol mitjà, bé sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per enregistrament o d'altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Fotografia de la coberta: Wikimedia commons. Autor: Joel Takv. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Amazonie_jt01.png

Fotografia de la contraportada i solapa: Arxiu personal de Toni Arbonès.

Als meus estimats germans, Joan i Mar
amb qui comparteixo el mateix *hub* d'aterratge a la vida.

«Els ancians letuames recorden que en la llunyania
dels temps mítics, els seus avantpassats van baixar els
rius navegant en el ventre de la gran anaconda».

ÍNDEX

PRÒLEG, de Toni Arbonès | 9

TORTELL POLTRONA, pallasso fundador de “Pallassos Sense Fronteres”.
Fer de pallasso a Colòmbia (Amèrica) | 13

JAUME MESTRES, viatger.
Mèxic, Belize, Guatemala (Amèrica) | 24

AMIN MAALOUF, Escriptor.
El periple de Baldassare (Món) | 42

TONI ARBONÈS, Explorador de mons verticals.
Escalada al Santo Angel, Auyantepui, Veneçuela (Amèrica) | 51

EULÀLIA RIBALTA, Ballarina.
Una ballarina catalana a Bollywood (Àsia) | 72

ROSER CORELLA, Documentalista.
Ala-Kachuu/Atrapa-la i córrer. Kirguizistan (Àsia) | 97

JOFRE ROCABERT, Investigador.
Transníttria (Europa) | 114

JENN BALJKO I LLUÍS LÓPEZ BAIONA, “The Walkers”
De Bangkok a Barcelona a peu | 132

IRENE CORDÓN, Doctora en Arqueologia i Història antiga per la UAB.
Meroé, Sudan (Àfrica) | 152

MARTÍ BOADA, Naturalista, científic, doctor en Ciències Ambientals
i geògraf. **Arboretum Mas Joan, Espinelves. (Europa)** | 196

FRANCESC MIRALLES, Escriptor.
Ogimi, Okinawa, Japó (Àsia) | 219

AGUSTÍ PÀNIKER, Editor i escriptor, especialista en història i antropologia de les religions. **Ajanta i Ellora, Índia (Àsia) | 239**

JOAN CIRERA, Farmacèutic.
Els koma, Nigèria (Àfrica) | 254

BRU ROVIRA, Reporter.
Txernòbil, Ucraïna (Europa) | 278

MANEL ALIAS, Periodista.
Rússia, l'escenari més gran del món (Europa-Àsia) | 299

XAVIER CALVO VERGÉS, Missió Papua.
Papua Nova Guinea (Oceania) | 339

MIQUEL RAFA, Biòleg.
Celebes, Halmahera (Moluques), Indonèsia (Àsia) | 363

ORDRE CRONOLÒGIC D'EMISSIÓ | 390

AGRAÏMENTS | 391

PRÒLEG

Teniu a les mans el segon recull d'entrevistes d'*Els viatgers de la Gran Anaconda*: un pessic de biodiversitat, etnologia i etnografia, sociologia, filosofia i art, biologia, arqueologia i periodisme. També d'excursionisme o «viatgisme», el simple exercici de viatjar per aprendre; per fer-se preguntes, encara que no sempre tinguin resposta; per mirar cap enfora però sobretot cap endins. Tot aquest cúmulo de ciència transmesa de la manera més senzilla possible: a través de la paraula i a partir d'experiències viscudes per persones com tu o com jo arran de viatges llunyans o de caminades properes; com la que compartim pel bosc centenari de l'arborètum Mas Joan, d'Espinelves, amb en Martí Boada, naturalista, geògraf, doctor en Ciències Ambientals, i en David Masferrer, propietari i cuidador de l'arborètum. Es tracta de gaudir d'una estona en aquest espai catedralici, llar d'arbres monumentals, alhora sentinelles i víctimes silencioses de la dislocació ambiental del món actual. De reflexionar. «Vivim una època sense precedents històrics», ens alerta el doctor Boada, reconvertit en veritable adalid. «Un moment ambiental arriscat fins a l'extrem, de faixa o caixa.»

En un temps de mals auguris, Baldassare Embriaco, comerciant de llibres i antiguitats d'origen genovès, inicia un periple per Europa i Orient a la recerca d'una obra que potser conté les claus per protegir-se de les catàstrofes que s'anuncien. Tot plegat un relat de ficció de l'escriptor, i alhora viatger, Amin Maalouf; un home de frontera amb prou perspectiva per exercir de nexa d'unió entre est i oest. Tal com també van fer Jenn Baljko i Lluís L. Bayona en la seva caminada de tres anys i mig, des de Bangkok (Tailàndia) fins a Barcelona, més de setze mil quilòmetres a peu unint el naixent i el ponent a través de Tailàndia, Birmània, Bangla Desh, l'Índia, el Kirguizistan, el Tadjikistan (Pamir inclòs), l'Uzbekistan, el Kazakhstan, l'Iran, l'Azerbaidjan, Geòrgia, Turquia, Grècia, Macedònia, Albània, Montenegro, Bòsnia i Hercegovina, Croàcia, Eslovènia, Itàlia, França i Catalunya. Buf!

Caminar és vida, vida és viatge. «Un viatger viu el doble», assegura l'escriptor especialista en ajut humanitari Jordi Raich, després d'haver viscut i recorregut més d'un centenar de països. La vida d'un viatger com ell, bé podria equivaldre a haver viscut cent anys. Un repte i alhora una realitat per a molts dels habitants d'Ogimi, a la prefectura d'Okinawa, al sud

del Japó. Francesc Miralles, escriptor especialitzat en psicologia i espiritualitat, ens convida a viatjar fins a aquest poble per descobrir-nos l'*ikigai*, el secret per a una vida llarga i feliç; de la mateixa manera que Agustí Pàniker, escriptor i editor, especialista en antropologia i història de les religions, ens il·lumina el món ocult d'Ajanta i Ellora, a l'Índia: els exquisits frescos estampats als murs pels monjos que van habitar aquest *vihara* segles enrere; o el temple de Kailasanatha, prodigi artístic i arquitectònic únic, arrencat de la roca despullada com una flor de lotus brota de l'aigua.

Des del *ventre-canoa de la gran anaconda* ens posem igualment en la pell dels exploradors i arqueòlegs més agosarats, disposats a llegir les pedres. Perquè les pedres ens parlen, si som capaços d'escoltar-les, tal com ens diu Irene Cordón, doctora en Arqueologia i Història Antiga per la UAB. Aquesta investigadora ens encomana el seu entusiasme per les pedres, mentre recorrem l'antic Regne de Cuix i Mèroe, al Sudan, misteriosos reialme dels faraons negres.

El nostre «viatge literari» ens convida també a seguir de prop les passes del viatger de la gran anaconda en marxa, Jaume Mestres, per Guatemala i Belize; o les del biòleg i naturalista Miquel Rafa per les illes Cèlebres i Halmahera, a Indonèsia. L'enginyer i viatger Xavier Calvo Vergés ens descobreix el sorprenent univers humà, cultural i natural dels mons remots de Papua Nova Guinea, gairebé l'última frontera etnogràfica. Un viatge també de recuperació de la memòria històrica per alguns dels pobles que habiten aquestes terres ignotes.

El periodista Manel Alias ens revela la Rússia més secreta, resultat d'una corresponsalia de vuit anys, coincidint amb un dels moments més foscos de la història del país, subjugat pel règim autocràtic de Vladimir Putin. Amb el reporter Bru Rovira, recorrem Ucraïna i la central nuclear de Txernòbil, just una setmana abans que l'os rus clavés una urpada mortal al seu veí ucraïnès amb una ofensiva fallida i una guerra fratricida que encara dura: la més sagnant des del final de la Segona Guerra Mundial; la més perillosa per la pau i la seguretat del vell continent, des de l'acabament de la Guerra Freda. I amb l'investigador Jofre Rocabert donem un cop d'ull a Transnístria, un no país en terra moldava però sota control de l'exèrcit rus, un anacronisme de regust soviètic, sobreposat al pas del temps com la teatralització d'un passat extint.

El farmacèutic i aventurer mallorquí Joan Cirera ens delecta amb una expedició molt poc convencional cap a les muntanyes Atlantika de

Nigèria, on la presència d'un blanc «que balla fins a caure a terra com nosaltres», no deixa indiferents els Koma, habitants del lloc.

Aquest llibre que teniu a les mans us permetrà reviure igualment com va ser per a Tortell Poltrona, fundador de Pallassos Sense Fronteres, fer de pallasso a Colòmbia, en plena «guerra» entre l'exèrcit, les milícies, els paramilitars i els narcotraficants, a la dècada dels noranta; o què va suposar per a Eulàlia Ribalta fer de ballarina a Bollywood, Bombai (Índia); o per a Roser Corella rodar un documental sobre el vell costum de raptar les dones per poder-s'hi casar, al Kirguizistan; o també per a l'escalador Toni Arbonès ascendir la paret del Salto Àngel, a l'Auyantepui de Venèçuela, i descobrir-hi el món perdut que s'amaga al capdamunt.

L'home no és al néixer sinó al créixer. Es fa amb el temps, ve a dir Goethe. La vida en si mateixa és efectivament una via d'aprenentatge constant. Hi apareixem del no-res, ignorants de tot; ens alcem i comencem a caminar, guiats únicament per l'instint de supervivència. Descoïnem d'on venim i cap on anem. Fins i tot per què hi anem. En el nostre viatge vital, una força poderosa ens aboca a explorar el desconegut, en una recerca cega; és una oportunitat vaga de trobar sentit a la nostra pròpia existència... si és que en té algun! Cerquem incansablement, presoners com som de les nostres pròpies creences, conviccions, impulsos, anhels, necessitats o ambicions.

De fet, viatgem des d'abans d'existir. Viatgem sense moure'ns des de la superfície estant d'aquesta perla blava que és la Terra, ingràvida en la buidor de l'univers. I viatgem després, físicament, a peu, a llocs de ruc o en bicicleta, cotxe, tren, autobús, vaixell, avió o nau espacial. Sota els focus del sol i de la lluna, els únics astres que ens absteuen de la foscor circumdant. «Nosaltres, els humans, som un tel efímer. Uns llogaters d'espai i temps, de temporada...», afirma Martí Boada.

Tant de bo que les vivències pel món recollides en aquest nou volum d'*Els viatgers de la Gran Anaconda* us suposin una bona inversió d'aquest temps llogat. Al capdavall, viatgem per viure i no a l'inrevés.

Toni Arbonès
Hivern de 2023

TORTELL POLTRONA

Pallasso fundador de "Pallassos Sense Fronteres".

Fer de pallasso a Colòmbia (Amèrica).

(02.02.1997).

Riure és un luxe per als pobles en conflicte com ara Colòmbia. Una terra on les passions arrasen, el rom circula per les venes de la seva gent i la música amara cada porus de la seva pell. Colòmbia és una terra d'extremis on la vida no val gaire més que un plat de fesols. A Colòmbia no és difícil passar dels fets més dolços als més tràgics, perquè els uns i els altres són, més que enlloc, les dues cares de la mateixa moneda.

Encara que pobresa no sempre és sinònim d'infelicitat, Pallassos Sense Fronteres s'ha proposat com a objectiu tornar el somriure i l'alegria de viure als infants de les terres castigades per la guerra, com ara Colòmbia, per molt dur que els resulti.

Text procedent de Pallassos Sense Fronteres (1997).

I sempre envoltats de militars amb metralladores i unes cananes plenes de bales.

Militars, paramilitars, milícies populars, el Front d'Alliberament Revolucionari colombià, L'Exèrcit Popular d'Alliberament, l'Exèrcit d'Alliberament Nacional, les milícies de... jo que sé... de Córdoba i de...

Ha, ha, ha!

Allà, el qui no té una «pipa» és perquè no sap fumar.

No t'havia saludat encara: Tortell Poltrona, bon dia.

Bon dia i bona hora.

Avui en Tortell és amb nosaltres perquè fa relativament poc temps que acaba d'arribar d'un viatge per Colòmbia. De fet, estàvem comentant un parell de fotografies que ha portat de la seva estada a Colòmbia.

Les podem ensenyar al micro...

Les ensenyem al micro (tot i que penso que és difícil que...). Però, almenys, podem intentar descriure-les. Són fotografies en blanc i negre on es veuen nanos de pell fosca...

Sí, són blaus atzabeja, he, he...

...i militars amb unes cares terrorífiques i amb un... bé, en fi...

És que aquí acabaven de matar un soldat. I, llavors, van venir tots corrent, saps?

Com pots anar a fer el pallaso enmig d'una situació com aquesta? Per exemple, això mateix que ens expliques: «Acabaven de matar un soldat...».

Home, la primera vegada que ho fas no ho entens. A mi, la primera vegada m'hi van portar uns nanos d'escola Projecte, d'aquí a Barcelona. Em van explicar on era Bòsnia, em van fer passar la frontera i em van portar a un camp de refugiats. Em van pagar el viatge. I des d'aleshores ho segueixo fent, això, perquè aquells nens em van ensenyar que això era factible de fer-ho i que, a més a més, els anava molt bé. Fins i tot ara, aquí, a Colòmbia, hem fet actuacions en llocs on hi havia militars, hi havia policies, hi havia gent dels paramilitars, hi havia gent de la guerrilla... I, mira, com a mínim durant el temps en què hi ha l'espectacle no es maten entre si... i, a més, després també els costa més de matar-se entre si, quan s'han vist riure de la mateixa cosa. Primerament, això... I els nanos, doncs també. Un nano que està en aquesta situació de violència l'únic que pensa és que, quan sigui gran, ell serà una mena de Rambo, que donarà suport a la causa per la qual està lluitant el seu pare o per la qual ha mort la seva família. I, aleshores, després d'una actuació, com a mínim durant uns dies el nen somia a ser trapezista o a fer una altra mena de cosa.

«Riure és un luxe per als pobles en conflicte on els nens no poden jugar, i la gana i les malalties fan que desaparegui qualsevol il·lusió. Nosaltres només volem tornar-los el somriure i l'alegria de viure, per molt dur que els resulti». Aquest, de fet, és el leitmotiv amb què va néixer...

Sí...

...Pallassos Sense Fronteres, que és l'organisme, l'ONG, que tu representes.

A més, jo en soc el *presidente*...

El president...

...y padre fundador.

Parla'ns una mica de com va ser el viatge, l'arribada a Colòmbia i el trasllat fins al lloc on vau estar actuant.

Vam sortir cap a Colòmbia el dia 7 de gener, després del «bombardeig reial» a la ciutat, de la cavalcada, d'haver estat durant tres setmanes al Mercat de les Flors... i pràcticament la mateixa companyia ens en vam anar cap a Colòmbia. Llavors vam arribar-hi i Avianca ens va pagar un hotel, d'aquests de set estrelles; més tard vam volar cap a Me-

dellín, i de Medellín cap a Apartadó, ara ja amb una avioneta d'aquestes d'hèlix que va fregant amb el cul els arbres, i allà ens vam començar a allotjar en hotels d'una, de dues, de tres, de quatre i de cinc *cucarachas*, que són la típica categoria d'hotels que hi ha en aquella zona.

Abans, però, havíeu estat a Aguachica...

Sí, però això va ser l'agost passat. Aleshores havíem fet la zona del centre de Colòmbia, que era la zona del Magdalena Medio. Bé, a veure, espera't; nosaltres...

Però la zona del Magdalena Medio és una zona de guerrilla!

Sí, sí... i la zona d'Apartadó també és una zona on, bé, també hi ha, hi ha... En aquests moments, a Colòmbia... pensa que l'any passat hi va haver vint-i-set mil assassinats, dels quals gairebé la meitat van ser a la zona d'Antioquia, i més de la meitat, a la zona d'Urabá, que és l'última zona on hem estat.

Antioquia, capital Medellín.

Medellín, exacte. Que és famosa perquè està plena de «cartells». Vas pel carrer i vas veient «cartell» per aquí, «cartell» per allà...

Ah, sí?, i què hi posa, què hi posa?

Als «cartells»? Bé, són aquells «cartells» famosos dels quals tant parlen: «los cárteles de Medellín», «los cárteles de Cali», ha, ha, ha! A Aguachica, a Magdalena Medio, hi vam anar a treballar perquè allà hi ha un alcalde que es diu Luís Fernando Rincón¹, que és un excomandant de la guerrilla de l'M19. Aquesta guerrilla, l'M19, va ser amnistiada l'any 92 i aleshores aquest home es va plantar. Ell va rebre l'amnistia a Aguachica i es va presentar a l'alcaldia amb una candidatura popular. I el que va fer, un cop assolida l'alcaldia (a la qual es va presentar perquè tots els alcaldes que hi havia els mataven!), va ser aconseguir que no el matessin, i de moment encara segueix viu, tot i que va escortat per...

Més que alcalde ha de ser una mena de xèrif.

Sí, home! Un general d'aquests, envoltats de gent amb pistoles i...

...i metralladores, i fusells, i de tot...

...i, a més a més, ningú no s'acosta a l'alcalde perquè... per no estar dintre, . vaja! Ells diuen: «Para no ponerse en la trayectoria», m'entens? Perquè, esclar, a vegades com que les bales que fan servir són tan grosses, en traspassen un... I si tu estàs parlant amb ell, també t'enganxen.

---

1. Luís Fernando Rincón, assassinat per l'esquena el 15 d'agost de l'any 2000 després de reunir-se amb els comandants de l'organització paramilitar, narcotraficant i contrainsurgent d'extrema dreta Autodefensas Unides de Colòmbia.

Doncs aquest home va fer una consulta popular perquè s'havia canviat la Constitució colombiana i llavors es podien fer com uns referèndums populars a favor de la violència o a favor de la pau. I el 97% de la gent va votar. Va votar gairebé tothom!; i tothom va votar a favor de la pau. Des d'aleshores, en aquesta regió ha baixat força la violència i ha augmentat molt el diàleg. És a dir, s'està buscant... Perquè, a Colòmbia, teòricament, no hi ha una guerra reconeguda. Però sí que hi és, la guerra, perquè les xifres són de guerra total. I, aleshores, nosaltres vam estar treballant per a aquest home. I aquesta darrera vegada, vam rebre una carta preciosa d'una alcaldessa², que és una senyora a qui l'any passat li van donar el premi de la UNESCO... És la persona amb els pebrots més grossos que he vist jo en tota la meua vida, perquè és una paia que es passeja per allà, sense escorta, tot i que tothom li té jurada; i és una persona estupenda. L'any passat, precisament, el dia 26 d'agost, quan nosaltres sortíem d'Aguachica (que, per cert, hi vam passar molta por), vam llegir als diaris que a ella l'havien acorralada en una escola i, per tocar-li la pera, li van degollar un nen i li van tirar el cap a les mans. I això és un costum que es fa, allà. És a dir, allà no hi ha cap mena de casa d'assegurances, la vida no val ni un ral, ni una merda. I aquesta dona cada dimecres se'n va a les escoles a ensenyar als nanos que s'ha d'estimar la terra i els ensenya l'himne d'Urabá i l'himne de la ciutat. Llavors, d'aquesta zona d'Urabá diuen que és el corner més ric de tot Sud-Amèrica. És a dir, estem parlant de la zona de Colòmbia que fa frontera amb Panamà. Per recordar una mica d'història, fa cent anys Panamà era una província de Colòmbia, que després d'haver arribat als acords per fer el Canal de Panamà, doncs es va independitzar de Colòmbia; amb la qual cosa, suposem que és una altra de les estrelles de la...

De la bandera nord-americana.

...de la bandera nord-americana, sí; però en lloc de ser a la bandera és al calaix de la tauleta de nit del president dels Estats Units... I ara, doncs, una mica, això és el que passa a Urabá. Allà, des de fa trenta anys, es conrea una àrea d'aproximadament vint-i-set mil hectàrees de bananer, de platanar, i aquesta banana es consumeix aquí. S'ha de

---

2. Glòria Isabel Cuartas Montoya, alcaldessa de la ciutat d'Apartadó, guanyadora del premi Alcaldes por la Paz 1996.

dir que aquesta gent no viu allà, que és gent que no paga impostos ni tributs ni per a fer servir les carreteres (que estan desastrades pels camions aquests), i aquestes històries... cal dir que és on s'ha descobert una bossa de petroli que riu-te'n tu de la bossa de petroli dels Emirats Àrabs. Hi ha un riu, allà, que és el riu Atrato, que porta minerals, porta or, porta... i que és el lloc on, segons sembla, hi ha més possibilitats que, quan s'acabi el conveni dels cent anys amb Panamà, es construeixi un altre canal interoceànic. És un riu que va, pràcticament, del Pacífic a l'Atlàntic; i aleshores, doncs, el que hi ha ara és un procés de neteja ètnica absoluta.

Brutal!

Brutal, sí. I, a més a més, com que els colombians són tan apassionats...

I tenen la sang tan calenta...

A Colòmbia hi he trobat la gent més... els tios més nefastos que he conegut de tota la humanitat, però també les persones més encantadores...

Entranyables.

...i entranyables que he conegut en tots els meus viatges. Com deia el Capitán Tan: «En mis viajes por todo lo largo y ancho de este mundo».

Són molt nobles.

Són molt autèntics. Jo no sé si és la calor, el clima, la terra... això que en mitja hora puguis passar de vint graus a quaranta... Jo no sé què és, però el que sí que sé és que es tracta d'una gent encantadora. Sobretot tinc un record molt especial dels artistes d'allà, que... Perquè, nosaltres, quan vam anar a Aguachica érem sis catalans. I aquests sis catalans vam parlar amb la gent de Bogotà i ens van avisar: «¡Váyanse con cuidado porque nosotros les vamos a colonizar!», no?, he, he... «les vamos a colonizar». I aquesta altra vegada vam arribar allà i ens van acompanyar dotze colombians: el mag Hamelin, la Diana Patricia Gamboa (una pallsa estupenda)... bé, i molta altra gent... els negrets de per allà i tots els que ens deien: «Te quiero mucho mi amor, te quiero mucho».

A Colòmbia cada any es calcula que hi neixen uns 700.000 nanos. Abans parlaves de xifres, deies que l'any 1996 a Colòmbia hi va haver 27.000 assassinats. A Colòmbia, les xifres són esgarrifoses, i les relacionades amb els nanos, també. Per exemple, es calcula que cada any moren 60.000 infants per causes relacionades amb la pobresa, la desnutrició i la manca de medicaments. A uns altres 4.000 els

abandonen. Uns 5.000 adolescents se suïciden... cada mes! Amb els vostres somriures suposo que preteneu ajudar una miqueta.

Home, nosaltres fem el que podem. El que passa és que el que podem fer sempre depèn dels recursos que tenim.

Com és una actuació vostra? Com van ser les actuacions que vau fer aquesta darrera vegada a Urabá?

Mira!, nosaltres ara vam fer tota la zona d'Urabá: vam començar a Apartadó, després vam fer Turbo, Necoclí, Carepa i Chigorodó. Va haver-hi llocs molt impressionants. Vam actuar, per exemple, en un lloc que es deia San José, que era un indret on feia dos mesos hi havien entrat els paramilitars i havien matat tots els homes del poble! Llavors, esclar, havien deixat una població que no era capaç ni d'organitzar-se, ni de saber on llançar la merda, ni de saber absolutament res. Aleshores, quan fas actuacions en aquestes circumstàncies et quedes amb la cara de pasta de moniato, no? Però sí que és cert que només un somriure d'allà ja justifica tot l'esforç que nosaltres posem per anar-hi. Vam actuar en un altre lloc que, per cert, va ser molt guapo, perquè allà fins i tot encara hi queden indígenes, que no són indis, són gent d'allà, són nadius; de fet, jovenets d'aquesta gent... I era un lloc on just el dia abans... ens van dir: «Oye, que ayer hubo enfrentamientos...». I llavors vam aplicar la tècnica aquella de l'avi, que diu que si hi ha un forat d'una bomba, doncs posa't allà perquè és el lloc on tens menys possibilitats que en caigui una altra.

Perquè, vosaltres, de fet, no portàveu cap mena de protecció, ni res de res; anàveu per lliure.

No, no; nosaltres anàvem amb l'alcaldeessa aquella, que és com anar amb un *armadillo* (com li diuen ells, ha, ha!). A Guatemala, als cuirassats i als tancs els diuen armadillos. Doncs aquella alcaldeessa era com un armadillo. Sí, sí, nosaltres entràvem i en aquells moments... i espero que li duri, l'alcaldia, perquè un dia, parlant amb ella (es veu que acabava el seu mandat d'alcaldeessa justament aquell any), jo li vaig preguntar: «¿Usted qué piensa hacer cuando termine la alcaldía?»; jo li havia demanat que vingués a ajudar-nos a «Plassos Sense Fronteres», perquè una tia amb la seva empena a nosaltres ens aniria molt bé. I va i em diu: «Ai, Jaime, ¿usted quiere decir que voy a salir viva?». Em va dir això! Amb aquesta dona hem entrat a llocs on... O sigui, a ella la respecten, i per això ha estat possible actuar en territori de les FARC, en territori de l'EPL, de l'ELN i en tots aquests llocs. Fins i tot hi havia

llocs on... Perquè, en principi, la policia d'Apartadó ens protegia al municipi, pròpiament dit; però hi ha altres llocs on la policia no hi pot ni entrar perquè els donen «beina».

Amb tants grups guerrillers, vosaltres dúieu alguna mena de salconduits per poder passar del territori que controlen uns al territori que controlen els altres?

Dúiem un monocicle, dúiem unes sabates de pallasso i dúiem uns instruments, i...

I amb això pensàveu que podíeu creuar fronteres.

Bé, de moment l'experiència que tenim respecte a això és que... Bé, Pallassos Sense Fronteres es diu així perquè... perquè et passes moltes hores a les fronteres, he, he, he! I, malauradament, a vegades s'han de fer moltes actuacions per poder convèncer, però com que és una història tan boja, no hi ha ningú que se la pugui inventar. O sigui, si no ets malabarista, és molt difícil que diguis: «Yo soy malabarista». «Bueno, pues a ver, hágame algo». I, en canvi, nosaltres, com que aquestes habilitats de circ les fem servir, doncs sí que funciona.

Sovint, quan viatges, t'adones que la pobresa no és sinònim de tristesa.

No.

Ans al contrari, gosaria dir, fins i tot.

Sí senyor, totalment d'acord! Aquí el que passa és que hi ha molta misèria, sobretot misèria espiritual, que és el que tenim a la societat europea; misèria espiritual. A nosaltres, cada vegada que tornem dels viatges aquests, el que més ens costa és adaptar-nos una altra vegada aquí.

A les cares llargues.

Sí, només d'arribar al pont aeri de Madrid, ja no entens res. Una vegada, tornant de Sarajevo (de la guerra aquella de sempre que hi havia allà), vam arribar i vam anar fins a l'estafeta militar que sortia de Madrid (cada dijous sortia una estafeta militar, i encara segueix sortint, que és la que porta el correu i la que porta les seves històries). Aleshores, el Ministeri de Defensa ens ajudava amb aquests temes, i cal dir que ens ha ajudat molt a Bòsnia. I tornant d'allà, un autocar militar ens va portar fins a Barajas i vam posar tots els trastos al pont aeri i vam entrar a dintre de... ha, ha, ha!, del pont aeri aquest, i la gent que hi havia allà (jo encara no entenc per què) va i s'asseuen, un al seient del passadís i un altre al de la finestreta, deixant lliure el del mig per

posar-hi els seus ordinadors. Però, esclar, és un lloc que també hi és, oi, per seure? Al final, nosaltres vam arribar una mica justos i vam ser els últims d'entrar; i, evidentment, hi havia la A i la C i la D i la F ocupades, però el seient del mig, no. Doncs jo em vaig asseure en una d'aquestes places i vaig tenir la mala sort que eren un matrimoni. Eren un senyor i una senyora que també havien deixat el seient del mig lliure. Però no és que la senyora s'aixequés per posar-se al costat del seu marit, no, no... No es va moure. I jo, que estava molt cansat, vaig aixecar els braços i me'ls vaig posar...

Al clatell.

...al clatell, sí, per estirar-los. M'estava adormint... i sento que li diu: «José, ¿has visto lo mal que huele?». I jo em vaig despertar de cop i vaig dir-li: «Sí, señora, sí, huelo muy mal, pero además se va a quedar sin saber por qué». I em vaig quedar torrat i em vaig despertar a Barcelona, ja que el senyor volia passar... perquè això també passa; que quan arribes a la teva destinació i diuen allò de: «Por favor, que todo el mundo se quede donde está por seguridad. Que nadie...», o sigui, «no se desabrochen los cinturones, ni se levanten...», doncs és justament el moment en què tothom «se desabrochan los cinturones y se levantan», oi? A vegades n'hi ha fins i tot alguns que van tan de pressa que es foten un cop de cap amb el sostremort aquell que hi ha... ha, ha, ha!

Allà on es deixen les maletes.

Costa molt de tornar; costa molt, molt...

Jo et preguntava si quan viatges t'adones que la pobresa no és sinònim d'infelicitat i tu em deies que sí, que efectivament és així. A Colòmbia, us va trobar el mateix; és a dir, que malgrat tantes morts, malgrat aquestes escenes que ens has explicat ara, tan dramàtiques, quan actues, et trobes nanos que riuen? De fet, a Colòmbia, la mostra que, malgrat tota la pobresa que hi ha, són felïços podria ser la música.

Sí, home, i tant! El *vallenato* és el que salva aquest país de moltes coses. La música! Home, a Colòmbia els indígenes es van trobar amb els espanyols i després amb tot el que es va portar d'Àfrica. A Medellín, a Cali i a Bogotà no hi ha població africana; però, sobretot a la costa, allà on poden arribar els vaixells, i després a tota la ribera del Magdalena, allà sí que hi ha la població *corroncha*, que són els negres i els que estan mesclats amb els indígenes i també amb els espanyols. Aleshores, el *vallenato* és un tipus de música que, si no has estat a Colòmbia, igual no ets

capaç d'estimar-lo i entendre'l. Però allà és tan fort, té tanta presència que... Mira, un dia (crec recordar que havíem arribat a Chirogodó) es va aixecar un senyor d'una taula i va sortir del restaurant (d'això ens en vam assabentar l'endemà); doncs allà estàvem nosaltres, tot sopant, i tot d'una vam sentir uns trets i vam sortir a mirar què passava, i llavors va arribar el paio que s'havia aixecat, es va tornar a asseure i va dir: «¡Suban la música, por favor!». I més tard ens van explicar que aquest mateix paio que havia dit això de «¡Suban la música, por favor!», era qui havia disparat.

Acabava de pelar algú?

Sí, sense més ni més acabava de pelar un paio, i llavors, imagina't, tothom escoltant *vallenatos* com si res... O sigui, l'únic que salva aquelles zones tan violentes de Colòmbia és la música, és el *vallenato*.

Heu hagut d'adaptar el vostre humor per fer-vos entendre entre els nens de Colòmbia?

No; a Colòmbia, no. Això ens passa més quan anem a països àrabs, on hi ha més problemes de... sobretot de sensibilitat religiosa i aquest tipus de cosa. El circ té, sobretot, un avantatge: que és capaç d'impressionar! I amb aquesta impressió... és a dir, com que no és normal que un tipus sàpiga caminar amb una bicicleta d'una roda o que sàpiga fer malabars amb tres ganivets grossos, amb tres matxets d'aquests que hi ha allà... doncs això, esclar, té la capacitat d'impressionar.

Però a ells els impressiona veure fer números amb matxets, precisament ells que estan farts de veure'n?

Sí, sí... Mira, una vegada, a Guatemala, vam anar a treballar en un lloc a prop del riu Azul per a la gent d'Escoles sense fronteres i ens vam endinsar a la selva més absoluta i total. Jo em vaig emportar... tinc un joc de cadires que es pleguen, es desmunten, i allà vaig fer el número de les cadires. I, ostres, ningú reia, ningú deia res... El que passava és que no hi havia una punyetera cadira en cent quilòmetres a la rodona! Ningú n'havia vist mai cap, de cadira; per tant, un tio aixecant aquelles coses de fusta no els feia cap mena de gràcia. I allà va ser on vam començar a fer malabars amb matxets; i aquests malabars amb matxets, com que és un instrument que ells fan servir, doncs bé, allò va triomfar... Pensa que hi ha una cultura de la comicitat i de l'humor. La gent riu del que coneix. Les festes que, per exemple, es fan per Tots Sants a Mèxic, als cementiris i no sé què... a mi m'agradaria traslladar-les a l'Alsàcia-Lorena, a la zona aquella d'Alemanya... I això sí que seria un carnaval absolut, perquè és inimaginable.

Vosaltres us transformeu quan actueu i després, per a la gent que us ha vist, deveu convertir-vos en persones entranyables perquè els heu fet riure. Aquesta relació s'allarga més enllà de l'escenari? Heu viscut algun cas de famílies que us hagin convidat a casa?

Sí, sí, home sí, esclar... sempre! Un, quan fa aquestes coses, una de les coses a les quals s'acostuma és a saber plorar i a saber plorar bé. Perquè, en definitiva, quan fas això que fem nosaltres, moltes vegades no tens més remei que posar-te a plorar com un beneit. I quan vam marxar d'Urabá, per exemple, hi havia *mocho*, tant a l'aeroport com entre els que érem a dins de l'avió. Fins i tot el capità de l'avió estava impressionat, perquè és una cosa que... Però és que és molt fort! És a dir, el que és molt fort és que et vingui una nena a demanar el que ha sobrat del teu plat; que estigui allà, al teu costat, mirant-te tota l'estona mentre tu estàs dinant i que al final, quan tu dius: «aquella patata no me la menjo», algú et pregunti: «Oiga, señor, ¿es tan amable de darme la patata?». I quan vas intimant amb ella, et demani un duro per poder comprar un xarop, perquè té un germà petit, d'un any, amb asma, que el té amagat al darrere del restaurant. I que el porta ella perquè la seva mare ha hagut d'anar a treballar perquè el seu pare l'han assassinat. Aquestes històries, sense conèixer-les, és molt difícil de saber com són; però estaria molt bé que la gent viatgés cap allà... encara que potser et poden matar, oi? Moltes vegades també ens ho plantegem nosaltres: «Potser em maten!».

Aquí també.

Sí, esclar que aquí també et poden matar! I en aquesta última expedició ens ha anat pels pèls; i, de fet, moltes vegades et va pels pèls quan fas aquest tipus d'activitats, no? Però el que no té massa sentit és viure amb aspectes tan introvertits com vivim nosaltres, en la societat en què vivim, menjant els plàtans colombians sense saber-ho, comprant la cocaïna a mil peles quan allà és un producte que, bé, és com si aquí fos... no sé, el romaní, per dir-ho d'alguna manera. Allà, un gram de coca val dues-centes pessetes i aquí en val catorze mil. Tot això són unes vergonyes tan impressionants! El fet de, per exemple, la història de la transparència d'armes. Moltes de les mines que es distribueixen pel món estan fabricades a Espanya; nosaltres som espanyols, nosaltres votem els governs, nosaltres votem el senyor Aznar i el senyor Felipe González; i això, en aquests moments, és un secret d'estat. I aquestes armes, ara mateix, són les que s'estan carregant les cames dels nens d'Angola, de Moçambic...

De Cambodja.

...i, per tant, nosaltres som responsables de tot això. esclar, aquí hi ha algun punt que és una mica... una mica delicat; controvertit! La gent és més solidària del que en principi es pensa que és, perquè les persones som solidàries, sí; però tampoc som tan solidaris com per no ser responsables de moltes de les desgràcies que estan passant al món i de les quals tots nosaltres en som directament participants...

Tortell Poltrona, president de Pallassos Sense Fronteres...

El que em sap greu és que, en aquestes hores, tan d'hora al dematí d'un diumenge, és una mica dur xafar la guitarra a la gent... però, bé, essent diumenge, que és el dia del Senyor, doncs, potser es pot (he, he, he...) aprofitar una mica.

Gràcies.

A vosaltres.

Tortell Poltrona · Jaume Mestres · Amin Maalouf ·
Toni Arbonès · Eulàlia Ribalta · Roser Corella · Jofre Rocabert ·
Jenn Baljko/Lluís L. Bayona · Irene Cordón · Martí Boada ·
Francesc Miralles · Agustí Pàniker · Joan Cirera · Bru Rovira ·
Manel Alias · Xavier Calvo Vergés · Miquel Rafa

Teniu a les mans el segon recull d'entrevistes de *Els viatgers de la Gran Anaconda*. Encara no un pessic de biodiversitat, etnologia i etnografia, sociologia, filosofia i art, biologia, arqueologia o periodisme. També d'excursionisme o «viatgisme», el simple exercici de viatjar per aprendre. Per fer-se preguntes, encara que no sempre tinguin resposta. Per mirar cap enfora però sobretot cap endins. Tot aquest cúmul de ciència transmesa de la manera més senzilla possible: a través de la paraula i a partir d'experiències viscudes per persones com tu o com jo arran de viatges llunyans o de caminades properes (...)

En el nostre viatge vital, una força poderosa ens aboca a explorar el desconegut, en una recerca cega; és una oportunitat vague de trobar sentit a la nostra pròpia existència... si és que en té algun! Cerquem incansablement, presoners com som de les nostres pròpies creences, conviccions, impulsos, anhels, necessitats o ambicions.

De fet, viatgem des d'abans d'existir. Viatgem sense moure'ns des de la superfície estant d'aquesta perla blava que és la Terra, ingràvida en la buidor de l'univers. I viatgem després, físicament, a peu, a llocs de ruc o en bicicleta, cotxe, tren, autobús, vaixell, avió o nau espacial. (...) «Nosaltres, els humans, som un tel efímer. Uns llogaters d'espai i temps, de temporada...» afirma en Martí Boada, doctor en Ciències Ambientals.

Espero que les vivències pel món recollides en aquest nou volum de *Els viatgers de la Gran Anaconda*, us suposin una bona inversió d'aquest temps llogat. Al capdavall viatgem per viure i no a l'inrevés.

Toni Arbonès, al pròleg

COL·LECCIÓ
CAVALLS
DE VENT

CATALUNYA
RÀDIO